

Η Φ Α Ρ Ι Σ

Εκδίδεται από τόν Σύλλογο Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος

ΕΔΡΑ : Ξηροκάμπι Σπάρτης

●
Συντακτική Επιτροπή : Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσου-
λάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός

●
Επιμελητής έκδοσης : Σταύρος Θ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101,
Λαμπρινή, Αθήνα

Ταμίας : Ιωάννης Π. Κονίδης, Ξηροκάμπι

ΣΥΝΔΡΟΜΗ :

Εσωτερικού ετήσια Δραχμές 1.000

Εξωτερικού ετήσια Δολάρια Η.Π.Α. 20

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
<i>Χ. Χαραλαμπάκη</i> , Το γλωσσικό ιδίωμα των χωριών του Δή- μου Φάριδος.....	3
<i>Ευγενίας Ιω. Κονίδη</i> , Τοπικά έθιμα γεννήσεως και λοχείας..	9
<i>Ν. Μπουραζέλη</i> , Η παλιά διατροφή	10
<i>Η. Προκοπίδη</i> , Αθλητικά	10
<i>Σ. Α. Μυλωνάκου</i> , Τα θελήματα	11
<i>Θ. Σ. Κατσουλάκου</i> , Τοπωνυμικές υποθέσεις	12
<i>Π. Η. Κομνηνού</i> , Μας ταιριάζει το πένθος	13
<i>Καλομοίρας Κουτσομπού-Κονίδη</i> , Στο μικρό Αποστόλη	14
Δημοτικές εκλογές.....	15
<i>Σταυρούλας Ορφανάκου</i> , Γεγονότα	15
Τα νέα μας - Συνδρομές	16

Η Φ Α Ρ Ι Σ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ΄ - ΤΕΥΧΟΣ 21^ο - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1998

Το γλωσσικό ιδίωμα των χωριών του Δήμου Φάριδος *

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Κοινότητα Ξηροκαμπίου για την ευγενική πρόσκληση να λάβω μέρος στην αποψινή συνάντηση καθώς επίσης για τα φιλόξενα και ευγενικά αισθήματά σας.

Η εισήγηση που παρουσιάζω σήμερα ενώπιόν σας αναφέρεται στη γλώσσα της περιοχής του τέως Δήμου Φάριδος, με έμφαση στο γλωσσικό ιδίωμα του Ξηροκαμπίου.

Επιτρέψτε μου όμως πιο μπροστά να αναφερθώ με λίγα λόγια στην Ελληνική γλώσσα και ιδιαίτερα στη νεοελληνική με τις διαλέκτους και τα ιδιώματά της.

Η γλώσσα μας είναι μια από τις σημαντικότερες γλώσσες στην Ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού. Μιλιέται αδιάκοπα εδώ και 4.000 χρόνια και γράφεται συνεχώς επί 3.500 χρόνια. Ποιά άλλη γλώσσα έχει αυτό το προνόμιο; Στην Ελληνική γλώσσα γράφτηκαν αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, όπως είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια του Ομήρου, οι τραγωδίες του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη, οι κωμωδίες του Αριστοφάνη, ενώ η γλώσσα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και του Θουκυδίδη έφτασε σε θαυμαστά επίπεδα τελειότητας. Από τις αρχαίες Ελληνικές διαλέκτους ξεχώριζε η Ιωνική - Αττική, η Αιολική και η Δωρική, η οποία ήχησε και στη Λακωνία, αποκτώντας μάλιστα ιδιαίτερο κύρος λόγω της ηγετικής θέσης που είχε στην αρχαιότητα η Σπάρτη. Η Τσακωνική είναι η μοναδική νεοελληνική διάλεκτος η οποία ανάγεται κατευθείαν σε αρχαία Ελληνική διάλεκτο, τη Λακωνική.

Η γλώσσα μας, ως Ελληνιστική Κοινή, με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου, απλώθηκε από την Αίγυπτο ως τα ενδότερα της Ασίας και απόκτησε παγκόσμια

* Η ανακοίνωση έγινε στο «1ο Συνέδριο Ξηροκαμπιτών», το οποίο οργάνωσε η Κοινότητα Ξηροκαμπίου (17-20 Αυγούστου 1995).

ακτινοβολία. Γλώσσα της νέας θρησκείας, του Χριστιανισμού, ήταν η Ελληνική, γεγονός το οποίο της έδωσε ξανά μεγάλο κύρος. Στην εποχή της Αναγέννησης η Ελληνική μαζί με τη Λατινική αποτέλεσαν τις γλώσσες του Ανθρωπισμού, ενώ η αίγλη της γλώσσας μας συνεχίζεται ακόμα και σήμερα, καθώς χιλιάδες νέοι όροι της επιτήμης και της υψηλής τεχνολογίας σχηματίζονται από ρίζες της αρχαίας Ελληνικής.

Ύστερα απ' όλα αυτά πρέπει να αισθανόμαστε δικαιολογημένη υπερηφάνεια για τη γλώσσα μας, καθώς η υπερηφάνεια αυτή δεν στηρίζεται στο συναισθηματισμό, αλλά σε αντικειμενικώς εξακριβώσιμα στοιχεία τα οποία αναγνωρίζουν όλοι οι μορφωμένοι λαοί της γης. Την ίδια υπερηφάνεια πρέπει να νιώθουμε και για τη γλώσσα που μιλάμε στα χωριά μας, μια γλώσσα που συνεχίζει την παράδοση 4.000 χρόνων.

Ας έρθουμε όμως τώρα στο κύριο θέμα της εισήγησής μας.

Θα κάνω κάποιες παρατηρήσεις στο γλωσσικό ιδίωμα του τέως Δήμου Φάριδος και θα καταλήξω σε ορισμένα συμπεράσματα. Οφείλω όμως πιο μπροστά μια διευκρίνηση. Δεν θα ήμουν σε θέση να παρουσιάσω αυτήν εδώ την εισήγηση, αν δεν είχε εργαστεί με συνήθιστη φιλοπονία για τη συλλογή του σχετικού γλωσσικού υλικού ο φιλόλογος και συγγραφέας, συγχωριανός σας κ. Θεόδωρος Κατσουλάκος. Γνωρίζω πολύ καλά τη μετριοφροσύνη και τη σεμνότητά του και για να μην τον φέρω σε αμηχανία θα είμαι όσο γίνεται πιο φειδωλός στους επαίνους μου.

Ο κ. Κατσουλάκος συγκέντρωσε πλούσιο γλωσσικό και λαογραφικό υλικό από την Κοινότητα Ξηροκαμπίου και τα γύρω χωριά σε τρεις χειρόγραφες συλλογές, οι οποίες έχουν κατατεθεί στο Κέντρο Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών και έχουν λάβει και οι τρεις το Α' βραβείο της Γλωσσικής Εταιρείας των Αθηνών.

Το πρώτο χειρόγραφο (Αριθμ. 1019/1972) αριθμεί 270 σελίδες και περιέχει: Στοιχεία γραμματικής, παραμύθια, παραδόσεις, αινίγματα, παροιμίες, επώνυμα, ονόματα, παρωνύμια, τοπωνύμια, έμμετρα και πλουσιότατο λεξιλόγιο (σσ. 86-270). Το δεύτερο χειρόγραφο (Αριθμ. 1038/1973) αποτελείται από 2 τετράδια. Το πρώτο (σσ. 139) περιέχει πλούσιο λεξιλόγιο, ενώ το δεύτερο (σσ. 56) περιλαμβάνει: τραγούδια, μοιρολόγια, αινίγματα, παροιμίες, τσακίσματα, παραδόσεις, παρωνύμια, τοπωνύμια και γλωσσικές παρατηρήσεις. Το τρίτο χειρόγραφο (Αριθμ. 1064/1974) αποτελείται και αυτό από 2 τετράδια. Το πρώτο (σσ. 1-194) περιέχει λεξιλόγιο με επεξηγηματικά παραδείγματα. Το δεύτερο (σσ. 195-242) περιλαμβάνει δημοτικά τραγούδια, λαϊκές παραδόσεις, θρύλους και παραμύθια. (Οι παραπομπές που ακολουθούν αναφέρονται στον αντίστοιχο τόμο και σελίδα της συλλογής αυτής).

Επιλογή ορισμένων βασικών γνωρισμάτων του γλωσσικού ιδιώματος

Α ρ χ α ῖ σ μ ο ῖ : Ένα από τα βασικότερα γνωρίσματα του ιδιώματος της περιοχής είναι η διατήρηση στοιχείων από την αρχαία Ελληνική γλώσσα. Δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα:

- Η προφορά του *υ ως ου* (: σφουράω, τουραγνιέμαι, σουκιά)· ή *ιού*: σκιούφτω.
- Η ανάπτυξη ενός ευφωνικού *ι*: Πέμιτη, καπινός, πινίγω.

Ε ν δ ι α φ έ ρ ο ν τ α γ ρ α μ μ α τ ι κ ά φ α ι ν ό μ ε ν α (Α 14-15): Ανάπτυξη ή αποβολή ενός *γ* μεταξύ φωνηέντων: αγερικό, καλοερικό, έφνε. Απλοποίηση συμπλεγ-

μάτων: *συβόλαιο, δραμές, σφάγγει*. Μέλλοντας σε *κω- αντί σω:* *θα δώκω, θα καβαλλήκω, θα παρατήκω*. Αόριστος σε *κα- αντί -σα:* *αλησμόνηκα*. Ενεργητική μετοχή σε *-οντα* αντί *-οντας:* *τρέχοντα, τρώγοντα, περπατώντα*. Τύποι οι οποίοι θεωρούνται με κριτήριο την κοινή νεοελληνική εσφαλμένοι ερνημούνται αναλογικά. Βλ. *μήνους, αντί μήνες, κατά το χρόνους: Δεν είναι εύκολο για γυναίκα να πολεμάει τόσους μήνους* (από παραμύθ., Γ, 225).

Κύρια ονόματα: *Ζαχάρω, Κανέλλα, Γαρούφα, Βελούδω, Βασιλώ, Σταμάτα, Χρυσανγή*. Τα ελληνικότατα αυτά ονόματα αντικαταστάθηκαν σε πολλά μέρη της Ελλάδας λόγω ξενομανίας από τα «ακαταλαβίστικα»: *Μπέττυ, Κάθια, Κέλλυ, Κάλια, Νάνσι, Ντέιζι, Πέπι, Πόλλα κ.ά.* Και η σχέση μας με την αρχαιότητα περιορίζεται στο θέμα αυτό. Τα ανδρικά κύρια ονόματα *Αριστείδης, Θεμιστοκλής, Θρασύβουλος, Κλέαρχος, Κλεομένης, Λουκιανός, Λεωνίδας, Λυκούργος κ.ά.*, τα οποία καταγράφει από το Δήμο Φάριδος ο κ. Κατσουνάκος (Α, 61-65) ακούγονται ολοένα και σπανιότερα, τόσο στην Πελοπόννησο όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Σε μια και μόνο οικογένεια της Κουμουστάς υπάρχουν τα ονόματα *Αριστοτέλης, Κλέαρχος και Λυκούργος*.

Παρωνύμια: Σε μια μικρή κοινωνία, όπου ο ένας γνωρίζει τον άλλο πολύ καλά, η ζεστασιά των ανθρώπινων σχέσεων εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους. Στις αρνητικές εκφάνσεις της συγκαταλέγονται κατά την άποψη ορισμένων τα παρωνύμια ή παρατσούκλια, πολλά από τα οποία όμως δείχνουν τη θυμοσοφία, τη βαθύτερη δηλ. σοφία των απλών ανθρώπων της υπαίθρου. Στις μεγαλουπόλεις τα παρωνύμια αποτελούν σπάνιο είδος, αφού οι ανθρώπινες σχέσεις δοκιμάζονται κάτω από την ανωνυμία και την αδιαφορία του πλήθους. Τα παρατσούκλια παρουσιάζουν ιδιαίτερο κοινωνιογλωσσολογικό ενδιαφέρον, πράγμα το οποίο διέβλεψε ο κ. Κατσουνάκος και συγκέντρωσε πριν από 25 περίπου χρόνια πολλά απ' αυτά (βλ. Α, 66-69). *Καίλας* σημαίνει «φλύαρος», *Πατίκας* είναι «αυτός που έχει βουλιάζει» (ίσως στα χρέη); *Λαγάρης* (και *Λάγαρης*) είναι «ο λεπτός, ο αδύνατος». *Πιλαφάς* λέγεται προφανώς αυτός που του αρέσει το πιλάφι. Σύγχρ. *Σκορδαλιάς*. Τα παρωνύμια με βάση εξωτερικά γνωρίσματα του ατόμου είναι άφθονα: *αράπης, δοντάς, κασίδης, κοντός, μαύρος κ.ά.* (βλ. ακόμα Ββ, 33-42: Παρωνύμια από Ανώγεια, Παλαιοπαναγιά, Παλιοχώρι, Κατσουνάικια, Καμίνια).

Τοπωνύμια: Αποτελούν πολύτιμες μαρτυρίες για την Ιστορία και την παράδοση ενός τόπου. Από το πλήθος των τοπωνυμίων που έχει συγκεντρώσει ο κ. Κατσουνάκος (Α, 70-73. Βλ. και Ββ 43-52) αναφέρουμε μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις:

Εδαφώνυμια: *τα Βαρικά, οι Λούρες, οι Αμμουδάρες, το Λαγκάδι, Ρουσσόλακα.*

Υδρωνύμια: *το Ρνάκι, του Πουλιού η Βρύση.*

Φυτώνυμια: *Αμπέλια, Δεντρούλια, η Σκαζοσουκιά, το Αγραπιδάκι.*

Ναωνύμια: *'Αγιος Σπυρίδων, 'Αι Θανάσης, 'Αι Λιάς.*

Ανθρωπωνύμια: *του Τσολάκη (Τσολάκης = μονόχειρας), του Γιατράκου η σπηλιά, του Βάρδα βρύση, του Χωλού, του Ζερβού, του Μιχάλη το πήδημα: Η ερμηνεία που δίνουν οι κάτοικοι της περιοχής (Α, 43): «Μια φορά, στον καιρό της Τουρκιάς, οι Τούρκοι κατέστανε το Μιχάλη από την Κουμουστά να πάει στο Μυστρά.*

Επειδή όμως θέλανε να τονε βγάλουνε 'πό τη μέση, στο δρόμο, κοντά στην Κουμουστά, του στήσανε χωσιά. Και εκείνος για να γλυτώσει πήδηξε 'πό το ζο κατά το γκρεμό και σκοτώθηκε. Γι' αυτό το λένε του *Μιχάλη το πήδημα*.

Δημοτικά τραγούδια – Κριτική των κειμένων: 'Ενα από τα κυριότερα γνωρίσματα της προφορικής παράδοσης, ήδη από την εποχή του Ομήρου, είναι ο αυτοσχεδιασμός. Αξίζει να καταγραφούν οι διάφορες παραλλαγές δημοτικών τραγουδιών της περιοχής και να γίνει συγκριτική έρευνα από την οποία θα προκύψουν και σημαντικά γλωσσικά συμπεράσματα. Ο κ. Κατσουλάκος προσφέρει και στο θέμα αυτό πολύτιμο υλικό. Σύγκρ. το περίφημο δημοτικό τραγούδι *Τον νεκρού αδελφού* σε δύο ενδιαφέρουσες παραλλαγές που κατέγραψε ο κ. Κατσουλάκος (Α, 76):

*Μάνα με τους ενιά σου γιους και με μια κόρη δέκα
την Αρετή την όμορφη, την ξακουστή του κόσμου.
Προξενητάδες ήρθανε από τη Βαβυλώνα
την Αρετή να πάρουνε πολύ μακριά στα ξένα και στ' αλαργινά...*

Σύγκρ. Γ, 203:

*Μάνα με τους ενιά σου γιους και με μια κόρη δέκα
την είχες δώδεκα χρονώ κι ο ήλιος δεν τη θώραει (...)
Μαυροξενιάδες ήρθανε από τη Θαρβώνα
να πάρουνε την Αρετή πολύ μακριά στα ξένα.*

Παροιμίες: Δείχνουν σε όλη την έκτασή της τη λαϊκή σοφία. Επιλέγω τρία μόνο χαρακτηριστικά παραδείγματα: *Λίγα λόγια και δεμένα για να τα 'χεις κερδισμένα* (Α 52): Μια νεότερη παραλλαγή της σοφής ρήσης «Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν». *Πηγάδι που σε δρόσισε μην το πετροβολήσης* (Α 55). *Πριν ανεβεί στο γάιδαρο κοννάει τα πόδια* (Ββ, 24).

Ολεξιλογικός θησαυρός του γλωσσικού ιδιώματος του τέως Δήμου Φάριδος είναι εκπληκτικός σε εκφραστική πληρότητα, συνωνυμικές δυνατότητες και λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις. Αναφέρω μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

απόσυκα: απομεινάρια σύκων, τα τελευταία σύκα: (ειρωνικώς): *Μου 'φερε τ' απόσυκα* (Α, 136).

ασυνέφταγος, η, ο: αυτός που βρίσκεται σε όχι και τόσο καλή διανοητική κατάσταση: *Το ασυνέφταγο παιδί*.

γλυκοφιλιά: ο έρωτας: *Είχανε γλυκοφιλιές*.

θερμός, ο: ζεστό νερό. *Είναι έτοιμος ο θερμός να ρίξουμε στο γουρούνι* (Β, 5).

δραπέτσι(ι): στιφός, όξινος καρπός: *Δραπέτσ' είναι, δεν τρώγεται* (Α, 148).

έντριτο: τρόπος δανεισμού (κυρίως λαδιού, 30% περίπου) (Β, 98).

καρανέζι, το: κολοκύθι. *Το κεφάλι του είναι σαν καρανέζι* (Γ, 84).

καύκος: εραστής, φίλος: *'Εμπαζε τον καύκο 'πό το παράθυρο* (Α, 102-103).

κονταυγή: τα χαράματα: *Λαλάγανε τα κουριά [κούρος = πετεινός] της κονταυγής* (Α, 87).

μέτεξη, η: επαφή, σχέση. *Δεν έχει μέτεξη στο Θεό: αλλόθρησκος είναι* (Γ, 33).

μ ο υ ρ χ ο ύ τ α : π ή λ η ν η γ α β ά θ α , κ ο ι ν ό π ι ά τ ο τ η ς ο ι κ ο γ έ ν ε ι α ς : Π α λ ι ά τ ρ ώ γ α μ ε σ ε μ ι α μ ο υ ρ χ ο ύ τ α ο ύ λ ο ι .

Μ ύ τ ι κ α ς , ο : α) β ο υ ν ό , κ ο ν τ ά σ τ ο Ξ η ρ ο κ ά μ π ι . β) ά ν θ ρ ω π ο ς α σ υ γ κ ί ν η τ ο ς : Τ η ν έ σ κ α σ ε τ η γ υ ν α ί κ α τ ο υ ο Μ ύ τ ι κ α ς (Γ , 111).

σ τ ε ρ ν ο π ο ύ λ ι , τ ο : τ ο σ τ ε ρ ν ο π α ί δ ι : (χ α ί δ ε υ τ ι κ ώ ς) .

σ ώ θ υ ρ α , τ α : τ α κ τ ή μ α τ α π ο υ β ρ ί σ κ ο ν τ α ι κ ο ν τ ά σ τ ο σ π ί τ ι : Ο ι ε λ ι έ ς σ τ α σ ώ θ υ ρ α γ ε μ ά ν ε κ ά θ ε χ ρ ό ν ο (Α , 88).

τ σ ο υ π ί , τ ο : κ ο ρ ί τ σ ι : Ε ί χ ε δ υ ο τ σ ο υ π ι ά κ α ν ω μ έ ν α κ α ι δ υ ο π α ι δ ι ά (Γ , 88).

χ α μ ο κ έ λ λ α : χ α μ η λ ό σ π ί τ ι : Τ ί ν ό μ ι ζ ε ς π ω ς κ ά ν α μ έ γ α ρ ο ε ί χ ε , χ α μ ο κ έ λ λ α ε ί χ ε (Α , 186).

χ λ ω ρ α κ ι ά , η : π ρ α σ ι ν ά δ α , χ ο ρ τ ά ρ ι . Ν α π α λ ο υ κ ώ σ ε ι ς τ ο μ ο υ λ ά ρ ι σ τ ο β α ρ κ ό π ο υ β α σ τ ά ε ι α κ ό μ η χ λ ω ρ α κ ι ά (Β α , 24).

Ε π ι ρ ρ ή μ α τ α : Α , 10 (β λ . κ α ι Φ ά ρ ι ς 7 , 1994 , 11) : Τ ο π ι κ ά : Ε κ ε ι α π έ ρ α , ε κ ε ι ο υ μ έ σ α , ό ξ ω (ο υ) , χ ά μ ο υ , (ε) δ α π έ ρ α , σ α μ π ά ν ο υ , σ α μ π έ ρ α , σ α γ κ ά τ (ο υ) , (ε) φ τ ο ύ , π ω π α ι ν ά , π ο κ α τ ι ν ά , κ α τ ά κ ρ η . Τ ρ ο π ι κ ά : γ ά λ ι - γ ά λ ι , α κ ο υ μ π έ τ ι , α π ί σ τ ο μ α , α ν τ ι κ ο ύ φ ρ ο ρ α , μ π ρ ο ύ μ ο ν τ α , μ ό ν α χ α , μ α ζ ο ύ λ ι α , κ α λ ο ύ λ ι α , ν τ ε λ έ γ κ α κ ά .

Ε π ι φ ω ν ή μ α τ α (Α , 11) : Σ χ ε τ λ ι α σ τ ι κ ά : α λ λ ο ι ά (α λ λ ο ι ά σ τ ' ο ρ φ α ν ό) .

Β ε β α ι ω τ ι κ ά : β έ β ι α , β έ β α , α λ ή θ ε ι α , μ α θ έ ς .

Κ λ η τ ι κ ά : ε , λ ω , λ ο ν , ρ ε , ρ έ ι .

Ε ν δ ο ι α σ τ ι κ ά : μ η ν , μ π ά σ κ ε , μ π α ς , μ π ά κ ε (γ ρ . μ π α κ α ι) , σ ά μ α τ ι ς κ ά .

Π ο ι μ ε ν ι κ ό λ ε ξ ι λ ό γ ι ο : Ι δ ι ά τ ε ρ α ε ν τ υ π ω σ ι α κ ό ς ε ί ν α ι ο π λ ο ύ τ ο ς τ ο υ π ο ι μ ε ν ι κ ο ύ λ ε ξ ι λ ο γ ί ο υ (Β λ . Κ α τ σ ο υ λ ά κ ο ς , Β α , 137-138) : Ε ί δ η π ρ ο β ά τ ω ν : κ ά τ σ ι α ν η : π ρ ό β α τ ο μ ε κ ο κ κ ι ν ω π ό π ρ ό σ ω π ο κ α ι π ό δ ι α : κ ά λ ε σ α : μ ε λ ε υ κ ό π ρ ό σ ω π ο κ α ι π ό δ ι α : λ ά γ ι α : μ ά κ ρ ο π ρ ό β α τ ο : σ ί β α : μ ε σ τ ί γ μ α τ α σ τ ο π ρ ό σ ω π ο : φ λ ι δ ο μ ο ύ σ ο υ δ η : μ ε τ ε φ ρ ό χ ρ ο υ ν π ρ ό σ ω π ο . Ε ί δ η α ι γ ώ ν μ ε β ά σ η τ ο σ χ ή μ α κ α ι τ ο ε ί δ ο ς τ ω ν κ ε ρ ά τ ω ν : μ ο ν ό κ ο ρ η η μ ο ν ο κ έ ρ α , ζ ε ρ β ο κ έ ρ α , σ τ ε φ α ν ο κ έ ρ α (τ η ς ο π ο ί α ς τ α κ έ ρ α τ α σ υ γ κ λ ί ν ο υ ν) , κ α κ α β ή (τ η ς ο π ο ί α ς τ α κ έ ρ α τ α σ υ γ κ λ ί ν ο υ ν σ τ η β ά σ η) , τ ρ α γ ο υ λ ή (μ ε ί σ ι α κ έ ρ α τ α) , π α τ ε λ ή (τ η ς ο π ο ί α ς τ α κ έ ρ α τ α α π ο κ λ ί ν ο υ ν) . Ά λ λ α ε ί δ η α ι γ ώ ν : μ π ά ρ τ ζ α , ν τ ρ έ ν ι α , γ κ ι ό σ α , γ ρ ί β α , κ ό ρ μ π α , ρ ο ύ σ α , κ ο κ κ ι ν ό μ π α ρ τ σ α , λ ι ά ρ α κ ά .

Χ α ρ α κ τ η ρ ι σ μ ο ί π ρ ο σ ώ π ω ν (β λ . Γ , 87-88) : π λ α κ ο μ ο ύ τ ρ η ς = α υ τ ό ς π ο υ έ χ ε ι π λ α τ ύ π ρ ό σ ω π ο : τ σ α χ λ ο π ό δ α ρ ο ς = α υ τ ό ς π ο υ έ χ ε ι α δ ύ ν α τ α π ό δ ι α : κ ρ α μ π α χ ε ί λ α ς = α υ τ ό ς π ο υ έ χ ε ι μ ε γ ά λ α κ α ι ά σ χ η μ α χ ε ί λ η . Κ α ι υ β ρ ι σ τ ι κ ά : Δ ε ν τ ο ν ή θ ε λ ε τ ο ν κ ρ α μ π α χ ε ί λ η ά ν τ ρ α τ η ς .

Α γ α π η τ ο ί φ ί λ ο ι κ α ι φ ί λ ε ς ,

Μ ε τ α σ τ ο ι χ ε ί α π ο υ π α ρ ο υ σ ί α σ α κ α τ ά τ ρ ό π ο σ χ ε δ ό ν ε π ι γ ρ α μ μ α τ ι κ ό θ έ λ η σ α ν α δ ε ί ξ ω ό τ ι η γ λ ώ σ σ α π ο υ μ ι λ ά τ ε έ χ ε ι μ α κ ρ α ί ω ν η π α ρ ά δ ο σ η μ ε π ο λ λ έ ς α ρ χ α ί ε ς λ έ ξ ε ι ς , ο ι ο π ο ί ε ς ε π ι β ε β α ι ώ ν ο υ ν τ η ν α δ ι ά σ π α σ τ η σ υ ν έ χ ε ι α κ α ι σ υ ν ο χ ή τ η ς Ε λ λ η ν ι κ ή ς . Η γ λ ώ σ σ α π ο υ χ ρ η σ ι μ ο π ο ι ε ί τ ε σ τ η ν κ α θ η μ ε ρ ι ν ή σ α ς ε π ι κ ο ι ν ω ν ί α δ ι α κ ρ ί ν ε τ α ι γ ι α τ ο π λ ο ύ σ ι ο λ ε ξ ι λ ό γ ι ο , τ η ν ε υ α ι σ θ η σ ί α κ α ι τ η ν α ν θ ρ ω π ι ά τ η ς . Ε ί ν α ι μ ι α γ λ ώ σ σ α η ο π ο ί α α ν τ ι κ α τ ο π τ ρ ί ζ ε ι τ ο ν ί δ ι ο τ ο ν α γ ν ό κ α ι ά δ ο λ ο λ α ό π ο υ τ η μ ι λ ά . Κ α ι ό μ ω ς ε π ί δ ε κ α -

ετίες ολόκληρες το εκπαιδευτικό μας σύστημα και η ίδια η Πολιτεία δεν έλαβε, δυστυχώς, κανένα μέτρο για να τονώσει την αυτοεκτίμηση των χωρικών απέναντι στις διαλέκτους και τα τοπικά ιδιώματα, με αποτέλεσμα να επακολογηθεί ο μαρμασμός και η σταδιακή εξαφάνισή τους. Έδειξα, νομίζω, με καθαρά γλωσσολογικά κριτήρια ότι το γλωσσικό ιδίωμα του Δήμου Φάριδος, και κατ' επέκταση όλα τα τοπικά ιδιώματα και οι διάλεκτοι της νεοελληνικής, δεν υστερούν σε τίποτα από την επίσημη ή καθιερωμένη γλώσσα που μιλιέται στην Αθήνα και τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η διάκριση σε ανώτερες και κατώτερες μορφές γλώσσας γίνεται με κοινωνικά κριτήρια, τα οποία είναι λυπηρό ότι εξακολουθούν να ισχύουν ως σήμερα.

Δεν τρέφω αυταπάτες· το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Η ζημιά που έχει γίνει στη γλώσσα των απλών ανθρώπων της υπαίθρου δεν διορθώνεται. Η ισχυρή επίδραση που ασκούν και στη γλώσσα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και ιδιαίτερα η τηλεόραση, σε συνδυασμό με τις ευρύτερες κοινωνικές ανακατατάξεις και το νέο τρόπο ζωής μιας σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας, θα οδηγήσουν σε περαιτέρω μαρμασμό τα τοπικά ιδιώματα. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να διασώσουμε για τις ερχόμενες γενιές τον πλούτο της τοπικής γλώσσας, καταγράφοντάς τον μαζί με τα ήθη και τα έθιμα της κάθε περιοχής.

Ο κ. Κατσουλάκος έκανε το πρώτο και αποφασιστικό βήμα με την τρίτομη βραβευμένη συλλογή του. Σε περισσότερες από 700 σελίδες κρύβεται ένας πραγματικός θησαυρός. Του ανήκει δικαιολογημένα ο δημόσιος έπαινος. Το έργο του αυτό με τις απαραίτητες προσθήκες, ανακατατάξεις και βελτιώσεις μπορεί να αποτελέσει το πρότυπο για τη συλλογή ανάλογου υλικού και από άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, αλλά και της υπόλοιπης Ελλάδας και γι' αυτό πιστεύω ότι η πρώτη έμπρακτη ενέργεια των τοπικών αρχών, της Κοινότητας, των Εκπολιτιστικών Συλλόγων και της Νομαρχίας για τη διάσωση της γλώσσας και του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής επιβάλλεται να είναι η έκδοση του γλωσσικού και λαογραφικού υλικού που συνέλεξε με αγάπη και γνώση ο κ. Θεόδωρος Κατσουλάκος. Έτσι θα γίνει προσιτό το έργο αυτό στους συγχωριανούς, σε όσους ενδιαφέρονται για τη γλώσσα, την Ιστορία και τη λαογραφία αυτού του τόπου, αλλά και στους ειδικούς επιστήμονες οι οποίοι θα βρουν πολύτιμα στοιχεία για συγκριτικές έρευνες.

Παράλληλα πρέπει να οργανωθούν σεμινάρια στην πρωτεύουσα κάθε νομού με συμμετοχή εκπαιδευτικών και άλλων ατόμων που μπορούν να βοηθήσουν στη συλλογή γλωσσικού και λαογραφικού υλικού προτού χαθεί οριστικά. Ας μην ξεχνάμε ότι σβήνοντας ένα κομμάτι από το παρελθόν σβήνουμε και ένα αντίστοιχο κομμάτι από το μέλλον.

Η τέλεια από κάθε άποψη οργάνωση του Α' Συνεδρίου Ξηροκαμπιτών αποδεικνύει κατά τον καλύτερο τρόπο την ευαισθησία των τοπικών παραγόντων σε θέματα γλώσσας και πολιτισμού. Γι' αυτό συγχαίρω και ευχαριστώ θερμά τους διοργανωτές της τόσο ωραίας αυτής συνάντησης.

*Χριστόφορος Χαρολαμπάκης
Καθηγητής Γλωσσολογίας
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Τοπικά έθιμα γεννήσεως και λοχείας

Η γέννηση του παιδιού γινόταν στο σπίτι με την παρουσία της μαμής, σεβαστού προσώπου της τοπικής κοινωνίας. Σε περιπτώσεις που η εγκυμοσύνη παρουσίαζε δυσκολίες επενέβαινε ο γιατρός και μερικές φορές έπαιρνε το παιδί με τις κουτάλες.

Η μαμή, η πεθερά, η μάνα λιβάνιζαν τα εικονίσματα για να βοηθήσει ο Θεός τη γέννα. Κυρίως γινόταν επίκληση προς τον Άγιο Στυλιανό, προστάτη των παιδιών (παρετυμολογικά από το στήλος, στηλώνω). Η διατροφή της λεχώνας πίστευαν πως έπρεπε να είναι πολύ ελαφριά. Συνήθως έτρωγαν ζουμί από κοτόπουλο με φιδέ και ρίγανη ή χόρτα βραστά.

Αμέσως μετά τη γέννα δεν έπλεναν το μωρό, αλλά το καθάριζαν με μπαμπάκι βρεγμένο σε ζεστό νερό και του έβαζαν πούδρα. Στο πρώτο μπάνιο του μωρού η μαμή έβαζε στο νερό αλάτι, για να μη γίνει το παιδί ανάλατο. Η λεχώνα δεν έπρεπε να μείνει μόνη στο σπίτι, τουλάχιστον για τρεις ημέρες, γιατί πίστευαν ότι οι λεχώνες λόγω της ακαθαρσίας της λοχείας βρίσκονται υπό την επιρροή δαιμονικών όντων. Υπήρχε πεποίθηση πως την τρίτη μέρα έρχονταν οι Μοίρες να καθορίσουν την τύχη του παιδιού. Σε πολλά μέρη, για να εξευμενίσουν τις Μοίρες ώστε να ορίσουν τύχη καλή για το παιδί, τοποθετούσαν δίπλα στο κρεβάτι της λεχώνας ένα πιάτο ψωμί, μέλι, καρύδια και γλυκά για να τα πάρουν οι ίδιες οι Μοίρες. Αν ήταν ανάγκη να μείνει μόνη, της έβαζαν κάτω από το μαξιλάρι της λιβάνι, ψωμί, εικόνισμα, σταυρολούλουδο, αγίασμα ή ένα μικρό παιδί, λόγω της πίστης ότι τα μικρά παιδιά έχουν αποτρεπτική δύναμη.

Όταν σαράντιζε το παιδί, το έπαιρνε η μαμή μαζί με ένα μικρό παιδί και πήγαιναν στην εκκλησία να πάρουν ευχές. Αν ήταν αγόρι, το 'βαζαν στο ιερό. Το μωρό συνήθως το φάσκιωναν για να μην κάνει καμπούρα και να στέκεται όρθιο και γερό. Για το καλό έφτιαχναν γλυκά, δίπλες αν ήταν αγόρι, για να διπλιάσει και κουραμπιέδες ή ραβανί για τα κορίτσια. Οι συγγενείς έφερναν γλυκά ή το ασήμωναν με δίφραγκα.

Τα ζευγάρια προτιμούσαν τα αγόρια για να συνεχιστεί το σόι (προτίμηση αρρενογονίας). Αντίθετα, τα κορίτσια ήθελαν προίκα και χρειάζονταν μεγάλη προσοχή κατά την ανατροφή τους· έτσι έπρεπε να ζουν περιορισμένα για να μη βγει το όνομά τους.

Πολλά έθιμα είναι κοινά σε πολλές περιοχές του ελληνικού χώρου και ορισμένα απ' αυτά έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα.

Ευγενία Ιω. Κονίδη

Η παλιά διατροφή

Βρισκόμεθα στο χωριό μου, το Παλιοχώρι, στη χρονική περίοδο της δευτέρας δεκαετίας του αιώνας μας.

Χρήματα δεν υπήρχαν αρκετά τότε δι' αγοράν τροφίμων. Όλα τα εξοικονομούσαν, ως ενθυμούμαι, οι συγχωριανοί μου οι ίδιοι. Η συγκέντρωσις εγένετο το καλοκαίρι. Όλα τα σπίτια διέθετον αποθήκη τροφίμων παντός είδους. Μανάβης και μπακάλης ήσαν λέξεις άγνωστες. Τα ζαρζαβατικά τα επρομηθεύοντο από τους καταπράσινους κήπους των. Αμφότεραι αι όχθαι της Κωλοπάνας, του ποταμιού μας, εστολίζοντο από τους εν λόγω κήπους. Άφθονα τα πάσης φύσεως ζαρζαβατικά και αρίστης ποιότητος. Τα στρογγυλά ραβδωτά κολοκύθια, που το βάρος τους έφθανε μέχρι τις 15 οκάδες, κέρδιζαν τη ματιά στη θέα των κήπων και τη γεύση με τις ποικίλες χρήσεις τους.

Κάθε σπίτι του χωριού έπρεπε να φροντίσει και για τα ζυμαρικά της χρονιάς. Σήμερον υπάρχουν πολλά εργοστάσια που παρασκευάζουν εκλεκτά ζυμαρικά. Τότε δεν υπήρχαν. Αλεύρι και γάλα εχρειάζοντο. Το αλεύρι υπήρχε στο κασόνι. Το γάλα από τις κασίκες. Κάθε οικογένεια έτρεφε τρεις έως τέσσαρες. Μαρτίνες τις έλεγαν. Απ' αυτές άρμεγαν άφθονο γάλα, με το οποίο έπηζαν αφ' ενός αρκετό νόστιμο τυρί, αφ' ετέρου παρεσκευάζον και τα ζυμαρικά, τραχανά και χυλοπίττες. Έβραζαν το γάλα σε μεγάλα καζάνια ρίπτοντας μέσα και το αλεύρι. Μετά την παρασκευήν των τα τοποθετούσαν σε άσπρα σεντόνια και τα άπλωναν στον ήλιο για στέγνωμα. Όλα τα μπαλκόνια των σπιτιών εκαλύπτοντο από τέτοια σεντόνια. Μετά το στέγνωμα τα έβραζαν σε μεγάλες άσπρες σακούλες. Αρίστη τροφή για όλο το χειμώνα. Εμαγειρεύοντο δε με πολλούς τρόπους. Ο κλασικός ήτο κοτόπουλο με χυλοπίττες. Το τρώγαμε πολλές φορές. Ήτο το πιο αγαπημένο μας φαγητό.

Από τότε πολλά άλλαξαν στη ζωή. Δεν απετέλεσε εξαίρεση ο τρόπος συγκεντρώσεως των τροφίμων. Σήμερον τα πλείστα σχεδόν των τροφίμων τα προμηθεύονται οι χωρικοί από τα σύγχρονα σούπερ μάρκετ. Η γεύση όμως αυτών και της ζωής έχει αλλάξει.

Νικόλαος Μπουραζέλης
Συνταγματάρχης ε.α.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ

Η ποδοσφαιρική ομάδα του ΑΠΟΛΛΩΝΑ ξεκίνησε πολύ καλά τη νέα αγωνιστική περίοδο. Σε τέσσερις αγωνιστικές έχει πετύχει τρεις νίκες και μία ήττα. Το κλίμα στην ομάδα είναι άριστο και όλοι περιμένουμε καλύτερες εμφανίσεις. Όλοι οι ποδοσφαιριστές, παλιοί και νέοι, με την καθοδήγηση του προπονητή και παίκτη Γεωργίου Κονίδη του Βασιλείου υπόσχονται να γράψουν νέες λαμπρές σελίδες στην ιστορία του Συλλόγου. Να σημειωθεί ότι όλοι οι παίκτες είναι απ' τον τόπο μας.

Ξεκίνησε επίσης και το τοπικό πρωτάθλημα βόλλεϋ ανδρών και γυναικών με συμμετοχή των ομάδων μας. Όλοι ελπίζουμε σε καλές εμφανίσεις και καλή βαθμολογική σειρά.

Ηλίας Προκοπίδης

Τα Θελήματα *

Τα προπολεμικά χρόνια, αλλά και τα μεταπολεμικά, όλες τις μικροδουλειές των οικογενειών, των καταστημάτων, των κουρείων κλπ. τις έκαναν τα παιδιά ηλικίας από επτά ως δεκαπέντε χρόνων.

Στη σκέψη μου τώρα ήρθε ένα θέλημα, που μου ανέθεσε ο αείμνηστος καθηγητής μου στα Ελληνικά και στο δεύτερο τμήμα της έκτης τάξεως οκτατάξιου Γυμνασίου Γιάννης Κωνστανταρογιαννης από την Παλαιοπαναγιά Λακωνίας. Κάθε τμήμα είχε εξήντα και επί πλέον μαθητές και η τότε τάξη μου αντιστοιχεί με τη σημερινή πρώτη του Λυκείου.

Με φώναξε με το επώνυμό μου. Γενικά όλοι οι καθηγητές μάς προσφωνούσαν με το επίθετο και ποτέ δεν θυμάμαι να μου είπε κάποιος το μικρό μου όνομα. Στάθικα προσοχή, έβγαλα το μαθητικό μου πηλήκιο με την κουκουβάγια και περίμενα διαταγές. Ήθελε να τον ακολουθήσω σ' ένα κατάσταση και να του προσφέρω κάποια εξυπηρέτηση. Πρόθυμα δέχτηκα και νόμισα ότι θα εξυπηρετούσα κάποιο εθνικό σκοπό, κολακευμένος μάλιστα για την τιμή που μου έγινε μεταξύ τόσων μαθητών, να κάνω μια αγγαρεία και να εξυπηρετήσω τον καθηγητή μου!

Προχωρήσαμε μαζί και μπαίνοντας στην οδό Ευαγγελιστρίας φθάσαμε ακριβώς απέναντι από το σημερινό υποκατάστημα της Τραπεζίης Ελλάδος. (Τότε ήταν η παιδιατρική κλινική Χαντζάκου). Στην πόρτα φάνηκε ένας επιγραφοποιός που έφτιαχνε ταμπέλες καταστημάτων, αλλά έγραφε με καλλιτεχνικά λευκά γράμματα και ονόματα πεθαμένων σε κατάμαυρους ξύλινους σταυρούς για τα μνήματα. Εκεί μου έδωσαν ένα σταυρό πολύ βαρύ, δύο μέτρων περίπου, με ένα τσίγκινο λαδοφάναρο, καρφωμένο στη μέση.

Φορτώθηκα το σταυρό, (τον ζαλώθηκα θα λέγαμε απλά) και με το βάρος του διασχίσαμε τη νότια πλευρά της πλατείας της Σπάρτης, στρίψαμε στην Κ. Παλαιολόγου με τον καθηγητή να προπορεύεται σε απόσταση πέντε μέτρων.

Φθάσαμε στη Μενελάου, στο πρακτορείο αυτοκινήτων για τα χωριά της Νότιας Λακεδαιμόνας, παρέδωσα το σταυρό στο μακαρίτη το Τζαννέτο, οδηγό από την Παλαιοπαναγιά, και από τη χαρά μου παρά λίγο να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου για την υψηλή αποστολή που μου ανέθεσε!

Έχει περάσει ακριβώς μισός αιώνας από το παραπάνω περιστατικό, το οποίο αν γινόταν σήμερα θα είχε γίνει σάλος!

Πρώτα-πρώτα θα συνεδρίαζε το Δεκαπενταμελές Συμβούλιο των μαθητών και ίσως ν' αποφάσιζε την κατάληψη του Λυκείου για την «απάνθρωπη» συμπεριφορά του καθηγητή προς το μαθητή του με τα επακόλουθα ξεσπάσματα στα έπιπλα και στις αίθουσες.

Θα συνερχόταν εκτάκτως το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και θα ζητούσαν την κατατόμηση του καθηγητή με αναφορές στον Προϊστάμενο Μέσης Εκπαιδευσεως και στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας. Όλα τα Γυ-

→

* Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Λακωνικός Τύπος» της 28-1-98.

Τοπωνυμικές υποθέσεις

Θα ασχοληθώ σήμερα με τρία τοπωνύμια (ελληνικό, βενετσιάνικο, τούρκικο) της περιοχής μας, για τα οποία δεν υπάρχουν, απ' όσο ξέρω, γραπτές μαρτυρίες. Κι όταν δεν υπάρχουν γραπτές ούτε και προφορικές μαρτυρίες, κάνεις υποθέσεις βασιζόμενος στη σημασία της λέξης και στο ιστορικό του χώρου:

Σταυροπήρι (γ), το. Όνομα θέσης στην Κουμουστά. Η λέξη (σταυρός+πήγνυμι) υποδηλώνει ότι στο σημείο αυτό είχε τοποθετηθεί σταυρός. Σταυρόν τοποθετούσαν στα θεμέλια των εκκλησιών (σταυροπηγιακές τις λένε) σε ένδειξη εξάρτησης από το πατριαρχείο. Το πιο πιθανό είναι ότι στο σημείο αυτό ο σταυρός ετέθη, για να αποτραπεί κάποιος κακό, αρρώστεια ή φονικό.

Μπαστούνα, η. Ευρεία περιοχή Ν των Καμινίων κοντά στα Καμαράκια, που έλαβε το όνομα από την ύπαρξη μεγάλου κανονιού που είχαν, ως φαίνεται, τοποθετήσει οι Βενετοί κατακτητές της Πελοποννήσου (1685-1715) για ασφάλεια του εκεί στρατοπέδου τους. Το κανόνι είχε τοποθετηθεί σε επιχωματωμένη εδαφική εξέαρση, η οποία σήμερα έχει ισοπεδωθεί σχετικά πρόσφατα, ίσως επειδή είχε κινήσει το ενδιαφέρον για αρχαιολογικό θησαυρό. Μπαστούνι και Μπαστόνι, από το ιταλικό bastione, ήταν το κανόνι και κατ' επέκταση το οχύρωμα. Οι κάτοικοι ονόμασαν το κανόνι, λόγω του μεγέθους του, μπαστούνα.

Μεζάρια, τα. Κτήμα με πορτοκαλιές Δ της Μούσγας. Η λέξη είναι τουρκική (mezar) και σημαίνει νεκροταφείο. Ο σημερινός ιδιοκτήτης Γ. Α. Φραγκής επιβεβαιώνει το γεγονός, ανασκάπτων κατά την καλλιέργεια πλάκες. Το τοπωνύμιο οι κάτοικοι των διπλανών χωριών Λασκαραίικα και Κατσουλαίικα το γνώριζαν ως Τουρκοκίβουρα.

Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος

μνάσια και Λύκεια της πόλεως, μπορεί και του νομού, θα έκαναν απεργία για συμπαράσταση.

Σήμερα πια όλα τα θελήματα μεταφέρθηκαν από τα παιδιά στους γονείς και ιδιαίτερα στους συνταξιούχους παππούδες και στις ταλαίπωρες γιαγιάδες.

Άλλα τα δικά μας παιδικά και εφηβικά χρόνια και άλλα των παιδιών μας και των εγγονιών μας. είναι το λεγόμενο χάσμα των γενεών και η διαφορά των εποχών με την εξέλιξη.

Η απόσταση είναι τεράστια και εδώ ταιριάζει ένα παλιό ρομαντικό τραγούδι, που είχε γίνει σουζέ εκείνα τα αξέχαστα νεανικά μας χρόνια...!

«Ο κόσμος άλλαξε, αλλάξαν οι καιροί
έν' όλα ψεύτικα κι ας φαίνονται αλήθεια...!»

Σταύρος Α. Μυλωνάκος

«Μας ταιριάζει το πένθος» (Για τον Γεώργιο Κακαγιάννη)

Ήταν ευγενική η μορφή του. Ξανθός με γαλανά μάτια και γυαλιά μυωπίας. Μέτριος το ανάστημα. Διστακτικός στην αρχή, αλλά πάντα αποφασιστικός και σίγουρος με ό,τι καταπιανόταν. Πάντα καλοντυμένος και προσεγμένος. Στο πρόσωπό του, στις κινήσεις του, στην ομιλία του αλλά και στη σιωπή του διακρινόταν έντονα η αγωνία του ανήσυχου επιστήμονα, το πάθος του καλλιεργημένου ανθρώπου.

Όταν στα «πέτρινα» κείνα χρόνια ήλθε (μέσα 1958) στο Ξηροκάμπι, για να αναλάβει καθήκοντα κοινοτικού γιατρού, ο γιατρός Γεώργιος Κακαγιάννης ήταν γνωστός σ' όλους. Ακόμη και μεις οι νεώτεροι που δεν τον είχαμε γνωρίσει από πριν, τον ξέραμε· η φήμη του ως γιατρού και ανθρώπου πήγαινε μπροστά από τον ίδιο.

Από τότε το όνομα του Γιώργη Κακαγιάννη ταυτίστηκε με τον τόπο μας και όσο περνούσε ο χρόνος, τόσο απλωνόταν η φήμη του ως ανιδιοτελούς ανθρώπου και ξεχωριστού επιστήμονα.

Τί να πρωτοθυμηθεί κανείς γι' αυτόν τον άγιο άνθρωπο;

Τις γνώσεις του και την επιστημονική του κατάρτιση; Ποτέ δεν είχε πέσει έξω σε διάγνωση.

Την αγάπη του για τον τόπο και τους ανθρώπους; Εγκατέλειψε προοπτικές υψηλής καριέρας, που σίγουρα μπορούσε να εξασφαλίσει, αν έμενε σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο. Ασχολήθηκε με την Κοινότητα και την πολιτική. Ήθελε κι απ' αυτή τη μεριά να προσφέρει τις προοδευτικές του ιδέες και υπηρεσίες στο χωριό μας και σαν πρόεδρος της Κοινότητας χάραξε νέους δρόμους και διεξόδους για την επίλυση χρονίων προβλημάτων του χωριού μας.

Το ήθος του και την απλότητά του; Ποτέ δεν καταδέχτηκε ανταλλάγματα και ήταν ο καλύτερος φίλος των απλών και ταπεινών ανθρώπων.

Την εργατικότητα του; Ποτέ δεν αρνήθηκε να προσφέρει τις υπηρεσίες του. Πέρασε σαν μικρός Θεός απ' όλα τα σπίτια των χωριών της περιοχής μας. Έδωσε την ελπίδα και την ίαση σε χιλιάδες, δίχως υπερβολή, συνανθρώπους μας. Χάρισε τη ζωή σ' αμέτρητους.

Αγαπητέ Γιώργο, φοβάμαι την ιστορία, γιατί φοβάμαι τη μνήμη των ανθρώπων και τις αντιστάσεις της. Και φοβάμαι την αδιαφορία της λήθης. Με άλλα λόγια φοβάμαι για σένα. Φοβάμαι μη σε ξεχάσουμε γιατρέ Κακαγιάννη. Όχι, δεν εννοώ την ευγενική μορφή σου. Αν εκλείψουμε κι εμείς, που σε είχαμε γνωρίσει από κοντά, αυτή φυσιολογικά θα σβήσει μαζί μας. Ίσως σε κάποιες φωτογραφίες να σε δείχνουν μετά από πολλά χρόνια κάποιοι και να λένε, αυτός εδώ είναι ο γιατρός ο Κακαγιάννης.

Εγώ για άλλο πράγμα φοβάμαι. Ανησυχώ μήπως ξεχάσουμε τον άνθρωπο και γιατρό Γιώργη Κακαγιάννη. Αυτόν που αρνήθηκε τα πανεπιστημιακά νοσοκομεία, τα πολυτελή ιατρεία και τα πλούτη και σε μία συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, που όλοι εγκατέλειπαν την ύπαιθρο και το χωριό μας, ήλθε και εγκαταστάθηκε εδώ. Να ζήσει με τους ταπεινούς και τους φτωχούς. Να τους βοηθήσει να ζήσουν. Μήπως δουν καλύτερες μέρες. Φοβάμαι λοιπόν, Γιώργο, μήπως ξεχάσουμε την ανθρώπινη

δύναμη, την πίστη και την αγάπη στον άνθρωπο που έκρυβες μέσα σου. Αυτά τα σπάνια χαρίσματα. Αυτές τις αρετές που έκαναν τους ξεχωριστούς ανθρώπους να φαντάζονται γίγαντες, τιτάνες, μικροί Θεοί. Χωρίς να 'χει ιδιαίτερη σημασία μέχρι που έφτασε η φήμη τους και πόσο γνωστό, έξω από τον τόπο τους, έγινε το όνομά τους.

Και σύ αναμφίβολα υπήρξες ένας απ' αυτούς τους ξεχωριστούς ανθρώπους, που κατά τη γνώμη μου, πρέπει να κρατήσουμε κοντά μας. Και ιδού πεδίο ξεχωριστό για τοπικούς ερευνητές και ιστορικούς και αφηγητές. Για τους τοπικούς άρχοντες. Ακόμη η ιδέα μιας προτομής σου σε εμφανές σημείο του χωριού μας. Θα πρέπει να αποτελέσουν σημεία και πράξεις αντίστασης στο ξέφτισμα του χρόνου και τη λήθη. Ο Γιατρός ο Γιώργης ο Κακαγιάννης δεν πρέπει να φύγει και να ξεχαστεί. Τον χρειαζόμαστε και μεις και οι γενιές που έρχονται.

Τον χρειαζόμαστε όλοι. Όπως τους παλιούς μας αλλά και τους σύγχρονους Αγίους μας. Όπως τον μακαρίτη τον πατέρα μας, την ανήμπορη μάνα μας. Όπως τον Τσε Γκεβέρα και τη μητέρα Τερέζα. Όπως όλους τους άλλους επώνυμους και ανώνυμους συνανθρώπους μας που παλεύουν για να σώσουν τον πλανήτη μας από την καταστροφή και τους ανθρώπους από την αρρώστια, την πείνα, την εκμετάλλευση και τη μιζέρια.

Τον χρειαζόμαστε για να μας φωτίζει και να μας παραδειγματίζει. Με τη στάση του. Την ανιδιοτέλειά του. Το ήθος του. Τις ιδέες του.

Αγαπητέ Γιώργο,

συλλυπούμενος τη σύζυγό σου Μαρία, τις θυγατέρες σου Ελένη και Καλλιόπη, τους γαμπρούς σου, τα εγγόνια σου, τις αδελφές σου και τους άλλους συγγενείς σου, εύχομαι να 'ναι ειρηνικός ο δρόμος σου προς τη Χώρα της δικαίας γαλήνης που θα κατοικείς αιώνια. Και η μνήμη σου να 'ναι ζωντανή για πάντα.

Η Κοινότητα Ξηροκαμπίου συμμετέχουσα στη λύπη του χωριού μας για το θάνατό σου, αντί στεφάνου θα καταθέσει στο Φιλόπτωχο Ταμείο της Αγίας Τριάδος το συμβολικό ποσό των 20.000 δρχ.

Ξηροκάμπι., 4/2/1998
Παναγιώτης Ηλ. Κομνηνός

Στο μικρό Αποστόλη

Ούτε άφκιαστο ούτε αστόλιστο σ' έδωσαν οι γονείς σου στο Χάρο.

Κουκλάκι ήσουν, ένας πανέμορφος γαμπρούλης μέσα σ' εκείνο το παράξενο κουτάκι μ' όλους τους συγγενείς γύρω σου και όλους τους συγχωριανούς· μ' όλη την απορία του κόσμου για το τόσο σύντομο πέρασμά σου απ' αυτή τη ζωή· με τον σκεπτικισμό για τις περιορισμένες δυνατότητες της επιστήμης· με τη συμπάθεια ζωγραφισμένη στα πρόσωπα όλων για την αντοχή των γονέων σου σ' όλη τη διάρκεια της ασθένειάς σου.

Ο χρόνος, βέβαια, θα δαμάσει τον πόνο τους, όπως συμβαίνει πάντα. Κι εσύ εκεί ψηλά, αγγελάκι πια, που νύχτα-μέρα στους αιώνες θα υμνείς το Δημιουργό σου, Αποστόλη, μην ξεχνάς όσους μείναμε εδώ. Να προσεύχεσαι για μας.

Καλομοίρα Κουτσουμπού-Κονίδη

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Στις δημοτικές εκλογές στο δήμο Φάριδος πήραν μέρος τρεις συνδυασμοί. Ο συνδυασμός «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΑΡΙΔΟΣ-ΦΕΛΛΙΑΣ» με υποψήφιο δήμαρχο τον οικονομολόγο συνεταιριστικό υπάλληλο κ. Παναγιωτουνάκο Παναγιώτη. Ο συνδυασμός «ΦΑΡΙΣ - 21ος ΑΙΩΝΑΣ» με υποψήφιο δήμαρχο τον φιλόλογο καθηγητή κ. Πανουτσάκο Γεώργιο και ο συνδυασμός «ΦΑΡΙΣ - ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» με υποψήφιο δήμαρχο τον οικονομολόγο καθηγητή Πανεπιστημίου κ. Στεργιανόπουλο Παναγιώτη. Στις εκλογές της 11-10-1998 οι τρεις συνδυασμοί έλαβαν αντίστοιχα 1.510 ψήφους (43,8%), 1.256 ψήφους (36,4%) και 680 ψήφους (19,7%).

Στις επαναληπτικές εκλογές της 18-10-1998 πρώτος αναδείχτηκε ο συνδυασμός «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΑΡΙΔΟΣ-ΦΕΛΛΙΑΣ» με 1.708 ψήφους έναντι 1.502 ψήφων του συνδυασμού «ΦΑΡΙΣ - 21ος ΑΙΩΝΑΣ».

Έτσι πρώτος δήμαρχος για το νεοσύστατο δήμο Φάριδος εκλέγεται ο κ. Παναγιωτουνάκος Παναγιώτης με τους παρακάτω δημοτικούς συμβούλους: 1. Χριστοφιλάκο Παναγ., 2. Κοκκορό Ευστράτιο, 3. Λάσκαρη Δημήτριο, 4. Λεονταρίτη Παναγιώτη, 5. Ματαρά Πολύκαρπο, 6. Πρέβα Δημήτριο, 7. Σωτηράκο Πολυζώη, 8. Κονίδη Ιωάννη, 9. Σγουπάκο Δημήτριο, 10. Γρίτη Παναγιώτη και 11. Βλαγκάκο Ηλία.

Από το δεύτερο συνδυασμό εκλέγεται ο κ. Πανουτσάκος Γεώργιος, ο κ. Μεζίνης Σπύρος, ο κ. Λαμπρινός Κων/νος και ο κ. Νικολακάκος Αντώνιος.

Από τον τρίτο συνδυασμό εκλέγονται ο κ. Στεργιανόπουλος Παναγιώτης και ο κ. Κουμουτσίδης Δημήτριος.

Η εφημερίδα συγχαίρει τη νέα δημοτική αρχή και της εύχεται «ΚΑΛΑ ΕΡΓΑ».

Γεγονότα

Στις 8 Ιουνίου, ημέρα της Αγίας Τριάδος, που γιόρταζε η εκκλησία και το χωριό μας, έγινε ένα μεγάλο γλέντι στην πλατεία του χωριού. Ο γυμναστικός όμιλος «Κυνίσκα» παρουσίασε παραδοσιακό χορευτικό πρόγραμμα και στη συνέχεια μικροί και μεγάλοι συνέχισαν το χορό μέχρι τα ξημερώματα.

Τον Ιούλιο πραγματοποιήθηκε συναυλία στην πλατεία του χωριού μας, όπου γνωστό συγκρότημα ερμήνευσε παλιά και καινούρια τραγούδια διάσημων τραγουδιστών.

Στις 17 Ιουλίου ένα δυσάρεστο γεγονός συγκλόνισε το χωριό μας. Έφυγε απ' τη ζωή ένα αγγελούδι 3 χρονών, ο μικρός Απόστολος Χριστάκος.

Στις αρχές Αυγούστου ο ποδοσφαιρικός όμιλος «Απόλλων Ξηροκαμπίου» έκανε στο χωριό μας γλέντι με σκοπό την ενίσχυση της ομάδας.

Ανοίχτηκε το μονοπάτι που ένωσε την Κουμουστά με το μοναστήρι της Γόλας.

Σε λίγο καιρό θα αρχίσουν έργα για την ασφαλτόστρωση του δρόμου Ξηροκαμπίου-Κουμουστάς.

Σταυρούλα Δ. Ορφανάκου

Τα νέα μας _____

ΕΗΡΟΚΑΜΠΗ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Ο Πέτρος Παπακωνσταντίνου και η Γεωργία Μέλλου απέκτησαν κορίτσι, ο Χρήστος Στούμπος και η Μαρία Νικολακάκου απέκτησαν κορίτσι, ο Παναγιώτης Ταμπάκης και η Δέσποινα Κατσή απέκτησαν κορίτσι, ο Δημήτριος Χρυσικός και η Ευαγγελία Κωνσταντινίδη απέκτησαν κορίτσι, ο Γεώργιος Δάνος και η Λεώνη απέκτησαν κορίτσι.

ΓΑΜΟΙ

Παντρεύτηκε η Μαρία Σουρή του Κων/νου τον Ιωάννη Φακά του Γεωργίου, η Βασιλική Κοκκορού του Ηλία του Γεωργίου Σκοπαράντζο του Ευαγγέλου, η Σοφία Αντωνίου του Ηλία το Μιχάλη Μπουρτζινάκο του Αντωνίου, η Παναγιώτα Μανδραπήλια του Ηλία τον Ηλία Αποστολάκο του Δημητρίου, η Αλεξάνδρα Βαρούνη του Γεωργίου το Θεόδωρο Παναγάκη του Δημητρίου και η Μαρία Καράμπελα του Γεωργίου το Βίκτωρα Βλαχογιάννη του Χρίστου.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσαν οι: Γαρυφαλλιά Παναγιωτουνάκου του Παναγιώτη ετών 86, Απόστολος Χριστάκος του Παναγιώτη ετών 4, Χρίστος Χίος του Γεωργίου ετών 86, Αγγελική Κονίδη του Παναγιώτη ετών 78, Σωτήριος Κληρονόμος του Βασιλείου ετών 73, Δημήτρα Δούκα του Θεοδώρου ετών 78, Βασιλική Πολυδώρου (Κατσουλάκου) ετών 65 και Μαρίντα Στελλάκου ετών 26.

ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑ

ΓΑΜΟΙ

Παντρεύτηκε η Πολυξένη Γκουβάτσου του Ιωάννη τον Κων/νο Βελδέκη του Λεωνίδα.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσαν οι: Παναγιώτης Μπέκελης του Νικολάου ετών 87, Παναγιώτης Βαρβιτσιώτης του Πέτρου ετών 84.

ΔΑΦΝΗ

ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσαν οι: Μαρία Λιάρου του Δημητρίου ετών 81, Κων/νος Φραγκής του Αντωνίου ετών 92, Εμμανουήλ Γάββαρης του Χαριλάου ετών 86, Λεωνίδας Μπιταζής του Ευαγγέλου ετών 39.

ΠΟΤΑΜΙΑ

ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσαν οι: Κων/νος Αραχωβίτης του Γεωργίου ετών 86, Προκόπιος Παπαδάκος του Γεωργίου ετών 93, Μαρία Παπαδάκου σύζυγος Γεωργίου ετών 93.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της «Φαρίδος»: Σταύρος Μυλωνάκος (2.000), Ματίνα Πουλακάκου (3.000), Βούλα Φεγγαρά-Παπαγιαννοπούλου (10.000), Χαρίλαος Κυριακάκος (3.000), Σοφία Κονίδη (1.000), Χριστίνα Λιαρομάτη (5.000), Αδαμαντία Κουμουστιώτη-Ανδρουλιδάκη (2.000), Νέλλυ Αγγελιάκου (5.000), Χαρίλαος Κυπραίος (1.000), Γεώργιος Αρμπουζής (1.000), Γιώτα Σολωμού (1.000), Δημήτριος Κονίδης (1.000), Γεώργιος Μιχαλάκος (1.000), Δημήτριος Ξηροπόδης (3.000), Αναστάσιος Γιάννακας (1.000), Δημήτριος Μανιάτης (5.000), Βασίλειος Χριστόπουλος (3.000), Μπέσσυ Καπάκου (1.000), Γεωργία Κωτισοτοπούλου (1.000), Ηρακλής Παπαστράτης (1.000), Γεώργιος Παπαζαχαρίας (5.000), Μαρία Σολωμού (1.000), Κων/νος Σταρόγιαννης του Παναγ. (1.000), Δημήτριος Σωτηράκος (1.000), Ιωάννης Νικολαΐδης (1.000), Κων/νος Παπαδάκος του Ευαγ. (1.000), Κων/νος Μεροπούλης (1.000), Σταύρος Σαραντάκος (1.000), Ηλίας Μανιάτης (1.000), Πέτρος Εξαρχάκος (1.000), Γεώργιος Λάσκαρης (1.000), Παναγιώτης Καρικαμπάσης (1.000), Νικόλαος Γεωργόπουλος (1.000), Ελένη Γεωργοπούλου (1.000), Ευάγγελος Ρουσάκος του Παναγ. (1.000), Γεωργία Μπουτεράκου (1.000), Αντώνιος Κανελής (1.000), Δημήτριος Λαμπρινός (2.000), Παναγιώτης Δούκας (1.000), Αντωνία Φόρτσα (2.000), Χρίστος Ραζέλος (5.000), Γεωργία Τάρταρη (5.000), Εύα Κομνηνού (2.000), Άλκης Ξανθάκης (3.000), Δημήτριος Αρμπούζης (2.000), Γεωργία Σπαθανά (3.000) και Χρίστος Α. Καπετανάκος 20 δολ. (Η.Π.Α.).